

Remissvar över betänkandet SOU 2026:2, 710 miljoner skäl till reformer

Ju2026/00079

Sammanfattning

Valmyndigheten välkomnar förslagen och tillstyrker i huvudsak desamma. Förslagen innebär en nödvändig förändring av valsystemet i rätt riktning. Valmyndigheten avstyrker dock förslagen i den del det avser partiernas möjlighet att beställa valsedlar.

Valmyndigheten anser att det är angeläget att utredningen i sitt slutbetänkande föreslår ytterligare åtgärder då valsedelssystemet, även efter föreslagna ändringar, kommer att vara alltför sårbart i fråga om bland annat tryckning, distribution, tillgänglighet och hantering av valsedlar i valsedelställen.

Valmyndigheten finner skäl att göra några förtydliganden och lämnar några förslag nedan.

Distribution av valsedlar

Partiet ska betala merkostnader respektive samtliga kostnader (7.3.2 och 7.3.3)

Ett parti som får delta med kandidatvalsedlar ska enligt betänkandet ha rätt att beställa kandidatvalsedlar motsvarande 0,5 gånger antalet röstberättigade. Utredningen hänvisar till en mycket långvarig tradition för partierna av att använda valsedlar i kampanjarbetet. Att partier kan beställa och dela ut kandidatvalsedlar gör det även möjligt för väljare som inte använder digital teknik att på förhand kunna ta del av vilka som kandiderar för ett parti och i lugn och ro gå igenom kandidatvalsedeln hemma.

Valmyndigheten anser att den mängd valsedlar förslaget innebär bidrar till att systemet även fortsättningsvis kommer att vara sårbart. Förslaget får även bedömas gå emot den digitala utvecklingen i övrigt där till exempel digitala röstkort införs vid de allmänna valen 2026. De väljare som inte har tillgång till digital information är, enligt Valmyndighetens bedömning, väl tillgodosedda med den information de kan erhålla på annat sätt än genom valsedlar från partierna och genom den information de kan få på ett röstmottagningsställe. Valmyndigheten avstyrker därför förslaget att partierna ska kunna beställa valsedlar.

Av förslagen följer vidare att ett parti som vill trycka nya valsedlar, på grund av att det skett ändringar i hur partiet vill att listorna ska se ut, ska betala merkostnaden för att framställa och distribuera nya valsedlar. Vidare ska ett parti som får delta med kandidatvalsedlar och som beställer egna valsedlar betala samtliga kostnader för framställning och leverans. För de valsedlar partierna beställer ska kostnaderna betalas i förskott och partiet ska betala

självkostnadspris. Valmyndigheten anser att det i den fortsatta lagstiftningsprocessen bör tydliggöras vad kostnaderna ska omfatta, exempelvis huruvida lönekostnader, tryckerikostnader och papperskostnader ingår i de kostnader partierna ska ersätta.

Statskontoret (tidigare Ekonomistyrningsverket) har vid Valmyndighetens samråd om avgifter enligt avgiftsförordningen (1992:191) framfört att Valmyndighetens ekonomiska mål för bland annat avgifter för valsedlar är otydligt. Valmyndigheten önskar därför att det ekonomiska målet, för valsedlar som trycks på nytt på partiets begäran och valsedlar som partierna beställer, uttryckligen tydliggörs i regleringsbrev för myndigheten tillsammans med uppgift om att intäkterna får användas av Valmyndigheten.

Partivalsedlar tas bort

Partisedlar tas bort - kandidatvalsedlar eller namnvalsedlar (7.4.1)

Utredningen föreslår att det ska finnas kandidatvalsedlar och blanka valsedlar. Idag använder valadministrationen benämningen namnvalsedlar på de valsedlar utredningen benämner kandidatvalsedlar. Termen är väletablerad och inarbetad även om den inte återfinns i vallagstiftningen. Kommittén går inte närmare in på varför begreppet kandidatvalsedlar används. Något som talar för den föreslagna termen är att ordet kandidater ingår i bestämmelsen till skillnad mot ordet namn. Valmyndigheten bedömer det dock att frågan saknar betydelse för väljarna. Det finns därför skäl att även fortsättningsvis benämna dessa valsedlar namnvalsedlar.

Endast blanka valsedlar ska användas vid utlandsröstning (7.4.2)

Valmyndigheten anser att det finns många och betydande nackdelar med att ta bort partivalsedlarna men bedömer att fördelarna med de föreslagna ändringarna ändå väger tyngre.

Valmyndigheten anser dock att det är viktigt att det görs tydligt för den som vill rösta utomlands att det inte finns något annat alternativ än att skriva sin röst för hand och att en blank valsedel utan tillskrift är en ogiltig röst. De utlandssvenskar som inte har en stark koppling till svensk politik kan möjligen ha svårare att komma ihåg partiernas korrekta beteckningar. Det finns även anledning att tro att tröskeln kommer att bli högre för förstagångsväljare i utlandet att delta i val eftersom dessa väljare kan sakna kunskap om partierna. Valmyndigheten bedömer att ändringen innebär ett behov av omfattande informationsinsatser från Valmyndigheten och utlandsmyndigheterna. Vid en mer besökt röstmottagning i utlandet kan röstningsförfarandet även riskera att köer bildas då det kan ta längre tid för väljaren att göra i ordning sin röst.

När det gäller valet till Europaparlamentet är Sverige en enda valkrets. Eftersom ett parti endast får delta med en kandidatvalsedel per valkrets bedömer Valmyndigheten att kandidatvalsedlar bör användas vid röstmottagning utomlands i samband med val till Europaparlamentet.

Endast partier som uppfyller vissa krav får rätt att delta med kandidatvalseدلار

Krav för att få delta med kandidatvalseدلار i de kommunala och regionala valen (7.5.5)

Valmyndigheten har fångat upp en oro från flera mindre kommuner som bedömer att det låga antalet stödförklaringar som föreslås krävas för att ett parti ska få delta i val med kandidatvalseدلار inte kommer att bidra till den begränsning av antalet valseدلار som är önskvärd. Valmyndigheten vill peka på vikten av att de krav som ställs på partierna för att få delta med kandidatvalseدلار måste bestämmas till en sådan nivå att det inte blir fråga om ett för stort antal valseدلار. Valseدلarna måste kunna presenteras i valseدelsställen på ett överskådligt sätt för väljarna. Valmyndigheten anser att det är av stor vikt att efter de allmänna valen 2030 följa upp effekterna av en reglering i enlighet för förslaget och om de föreslagna nivåerna lett till det önskvärda resultatet.

Sammantagna effekter av förslagen

Förenklad röstning för väljarkåren i stort (7.7.1)

För den väljargrupp som idag behöver hjälp vid röstning löser de nu aktuella förslagen inte problemet med bristande skydd för valhemligheten. Den som har skrivsvårigheter eller en motorisk nedsättning kan i än större utsträckning behöva hjälp med att rösta i de fall det krävs att rösten avges genom skrift. Detta blir särskilt tydligt vid röstning i utlandet.

Förslaget innebär även en försämring jämfört med dagens system i fråga om möjligheten att rösta med punktskrift. Valmyndigheten bedömer att det är av stor vikt att detta beaktas i det fortsatta utredningsarbetet.

En väljare kan skriva till ett namn på en kandidat som samtycker på en blank valseدل. Det kräver dock att väljaren även skriver till namnet på det parti som kandidaten företräder. Valmyndigheten anser att det finns skäl att förtydliga bestämmelsen i 7 kap. 2 § vallagen (2005:837) om hur väljaren ska göra i ordning sin röst så att det framgår att den som vill rösta genom att skriva till ett namn på en kandidat på en blank valseدل även måste skriva beteckningen för det parti hen önskar rösta på.

Valadministrationen påverkas olika mycket (7.7.3)

De föreslagna ändringarna innebär att väljare i vissa fall måste rösta med handskrift. Detta kan leda till svåra bedömningar vid den slutliga rösträkningen. Redan idag förekommer ett antal svåra tolkningssituationer vid bedömningen av handskrivna röster vilka kräver betydande resurser, tid och samverkan i valadministrationen för att ena praxis.

Valmyndigheten befarar att fler handskrivna röster dessutom kan innebära att såväl det preliminära valresultatet som länsstyrelsens slutliga rösträkning kan komma att presenteras senare än vad som är fallet idag. Det finns också anledning till oro för att fler röster kommer att underkännas på valkvällen och bedömas vara ogiltiga vid den slutliga rösträkningen. Det är särskilt värt att notera att det inte får finnas någon tveksamhet i vilken kandidat en väljare

avsett rösta på. Vid oklarheter ska länsstyrelsen bortse från namnet vid den slutliga rösträkningen.

Här kan också nämnas att det händer att valsedlar från tidigare val används av väljare. Det saknas grund för att ogiltigförklara sådana röster. Det får antas att det vid införandet av de nya bestämmelserna kan förekomma gamla valsedlar, till exempel tidigare tryckta partivalsedlar, som ska bedömas som giltiga.

Valmyndigheten kan konstatera att det, efter de senaste allmänna valen, kommit att bli en än mer viktig förutsättning för tilltron till valsystemet att alla parti- och kandidatröster räknas och redovisas.

Länsstyrelsen ska, enligt 13 kap. 1 § vallagen (2005:837) göra den slutliga rösträkningen. Länsstyrelsen ska vidare, enligt 13 kap. 5 § vallagen, föra protokoll över förrättningen. När förrättningen har avslutats ska länsstyrelsen, enligt 13 kap. 9 § vallagen, underrätta Valmyndigheten om resultatet av rösträkningen när det gäller val till riksdagen och Europaparlamentet. Vid sin slutliga rösträkning ska länsstyrelsen, enligt 13 § valförordningen (2005:874), i protokollet anteckna bland annat antalet godkända valsedlar för varje partibeteckning och lista som har fått mandat samt antalet godkända personröster och fördelningen av dessa. Lagstiftningen är otydlig i fråga om de personröster i valet till riksdagen och Europaparlamentet, som inte ska redovisas i länsstyrelsens protokoll, ändå ska räknas av länsstyrelsen och om de ska ingå i underrättelsen till Valmyndigheten.

Valmyndigheten bedömer att otydligheten får ännu större betydelse utifrån den föreslagna bestämmelsen om att en väljare, som vill rösta på en kandidat som företräder ett parti som inte får delta med kandidatvalsedlar, ska skriva till partibeteckning och kandidatens namn på en blank valsedel. Valmyndigheten bedömer att det är en viktig del av förtroendet för valets genomförande att väljaren kan se sin röst i valresultatet. Valmyndigheten anser därför att det bör förtydligas att alla personröster ska räknas och redovisas vid den slutliga rösträkningen. Frågan bör hanteras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Bestämmelsen i 13 § valförordningen om att länsstyrelsen ska redovisa antalet godkända valsedlar för varje partibeteckning och lista som har fått mandat samt antalet godkända personröster och fördelningen av dessa härstammar från en tid då länsstyrelsen underrättade Valmyndigheten genom protokollet och endast med ett tillräckligt underlag för att Valmyndigheten skulle kunna fördela mandat och utse ledamöter och ersättare. Numera sker underrättelsen genom Valmyndighetens it-system. Bestämmelsen i valförordningen innebär att länsstyrelsen inte kan färdigställa sitt protokoll förrän Valmyndigheten fastställt valresultatet. Det finns därför skäl att i bestämmelsen ta bort kopplingen till att ett parti ska ha fått mandat för att rösterna ska redovisas i fråga om val till riksdagen och Europaparlamentet. Detta bör hanteras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Systemet för insamling av stödförklaringar

Stödförklaringar kan bara samlas in under en begränsad tid (8.2.2)

En ansökan om att delta med kandidatvalsedlar ska, enligt förslaget, även anses vara en anmälan om deltagande i valet. Valmyndigheten ska pröva en anmälan om deltagande i val

innan stödförklaringar kan ges in. En prövning av ett partis anmälan om deltagande innebär bland annat en förväxlingsprövning vilket kräver viss handläggningstid.

Att sista dag för ansökan om att få delta med valsedlar sammanfaller med sista dag för att ge in stödförklaringar kan bli problematiskt. Det riskerar att ge partierna en bild av att det finns mer tid för att samla in stödförklaringar än vad det egentligen finns. Valmyndigheten anser att det är positivt att det i lagtexten finns en fastställd tidsperiod men föreslår att sista datum för att lämna in ansökan bör bestämmas till en månad innan stödförklaringarna ska ha lämnats in. Alternativet att skjuta på tiden för att ge in stödförklaringar innebär en risk för att inte i tid hinna trycka valsedlar.

När det gäller valet till Europaparlamentet inträffar sista dag för att ansöka om att få delta med kandidatvalsedlar i nära anslutning till julhelgerna. Med beaktande av att det då är många helgdagar kan det komma att innebära sämre förutsättningar för partierna att erhålla service. Valmyndigheten anser att det talar för att sista dag för att lämna in en ansökan om att få delta med kandidatvalsedlar i valet till Europaparlamentet bör bestämmas till mitten av december året före valåret.

Valmyndigheten vill i sammanhanget även peka på frågan om vem som ska anses företräda ett parti. Ett parti som vill registrera sin partibeteckning ska enligt praxis vara en juridisk person, dvs. en förening med stadgar och styrelse. Valmyndigheten har, i förvaldadministrationen vägledande ställningstagande, uttalat att den eller de personer som beställer valsedlar i nuvarande system bör lämna in en kopia av undertecknat styrelseprotokoll av vilket framgår vem eller vilka som ska vara behöriga att beställa valsedlar och, i förekommande fall, att anmäla kandidater för partiets räkning.

Valmyndigheten kan konstatera att det inte sällan uppkommer situationer där olika personer, som är i konflikt med varandra, påstår sig företräda ett och samma parti. Valmyndigheten menar att det behöver förtydligas vem som ska ha rätt att företräda ett parti, särskilt i sådana rättshandlingar som får betydelse för ett partis deltagande i val, det vill säga för anmälan om deltagande, anmälan av kandidater och ansökan om att få delta med kandidatvalsedlar.

Valbarhet och folkbokföring

Alternativa sätt att hantera problemet (9.5)

Valmyndigheten delar kommitténs uppfattning om att förslaget att en kandidat bara kan lämna in samtycke att kandidera i en kommun bör ta bort incitamentet att använda sig av retroaktiv folkbokföring på ett otillbörligt sätt. En person som lämnat in ett samtycke för att kandidera i en kommun kan dock få ändrade förhållanden, exempelvis genom att personen flyttar till en annan kommun för att studera. Om en person lämnat in ett samtycke för att kandidera för ett parti i en kommun och därefter lämnar in ett nytt samtycke för en annan kommun uppstår frågan vilket av samtyckena som ska gälla. Personen kommer då inte längre att vara valbar i den kommun hen lämnat in det första samtycket i. Utgångspunkten torde dock vara att det nya samtycket avvisas eftersom kandidaten bara kan lämna in samtycke att kandidera i en kommun. Följden av detta blir att kandidaten behöver återkalla det tidigare inlämnade samtycket för att kunna ställa upp som kandidat i den kommun där hen numera är folkbokförd. Valmyndigheten har sedan tidigare gjort bedömningen att en

enskild bör kunna återkalla ett samtycke senast vid den tidpunkt då ett samtycke senast ska lämnas inför val, vilket är fredagen före valdagen.

En kandidat med samma förutsättningar kan dessutom välja att komma in med två samtycken vid samma tillfälle för två olika kommuner. Här torde bestämmelserna kunna leda till att båda samtyckena ska avvisas.

Valmyndigheten anser att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör tydliggöras hur de båda situationerna där en kandidat lämnar in samtycke för fler kommuner bör hanteras.

Synpunkter på lagtexten

Bestämmelsen i 8 kap. 2 § vallagen (2005:837) bör ändras så att det blir tydligare att ansvaret för distributionen av valsedlar flyttas till valadministrationen. Valmyndigheten anser att bestämmelsen bör utformas enligt följande.

I anslutning till ett röstmottagningsställe som en kommun har inrättat ska det ordnas en lämplig avskärmad plats där valnämnden eller utlandsmyndigheten lägger ut valsedlar och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats ska väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning (blanka valsedlar),

2. valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater (kandidatvalsedlar) för de partier som får delta med sådana valsedlar enligt 6 kap. 7 §, i den aktuella valkretsen.

Valsedlarna ska presenteras på ett likeformigt sätt.

Ikraftträdande (10)

Valmyndigheten vill betona vikten av att de nya bestämmelserna träder i kraft enligt förslaget så att förutsättningarna för att genomföra valet till Europaparlamentet 2029 är på plats i god tid.

Detta remissvar har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Kristina Svahn Starrsjö

Ordförande

Anna Blomberg

Jurist